

СТАНОВИЩЕ

*От проф., д.ф.н. Русен Димитров Русенов
за научната и преподавателската
дейност на доц., д.ф.н. Стефан Недев
Пенов, участник в конкурс за професор (ДВ
бр. 91/2015 от 24.XI.2015) за нуждите на
секция „Религия, вярвания, светоглед” –
ИИОЗ – БАН:*

В конкурса за академичната длъжност „професор” докторът на философските науки Стефан Недев Пенов участва със завиден научно-изследователски, педагогически и публикационен актив. Периметърът му на професионална компетентност и реализация е удивително широк и разнообразен по съдържание. Той се простира от епистемологията и диалектичката логика до религиозната антропология, философията на религията и естествознанието, от четенето на лекции и воденето на спецкурсове по посочените направления до ръководството на докторати и магистри. Включва също така издаването на три самостоятелни монографии, две книги в съавторство и 120 (!) научни статии и студии, солидна експертно-консултантска дейност в парламентарните комисии по образование и наука (1995 – 1996 г.), по Правата на човека и вероизповеданието (2001 – 2005 г.) и по вероизповеданията (2005 – 2008 г.), богата редакторска и съставителска активност при публикуването на наши и международни списания и сборници (през периода 1995 – 2005 г. и 2007 – 2015 г.), и дейно участие в редица национални и международни научни форуми.

Последната излязла от печат авторска монография на Ст. Пенов „Диалектическият логос на религията” (2015 г.) характеризира своя автор като вече състоял се, знаещ и можещ изследовател и оригинален мислител. Тя представлява цялостно изложение-разсъждение върху принципите на диалектичката религиозно-философски поглед към монотеизма: юдейския, християнския и ислямския. За основа на разработката са взети отправни положения във философията на Хегел, на Уайтхед и на юдейската философска традиция. Книгата се откроява с умело прокарания

в нея изключително пунктуален, добросъвестен и аргументиран сравнителен анализ на светогледните системи в трите монотеистични религии. Тя впечатлява особено с параграф трети от гл. 6, където се прави паралел между юдейския и християнския светоглед. Мирогледното им единство и сходство в ценностните им системи може, съгласно автора ѝ, да се търси най-вече в традиционното християнство (апостолските църкви) и ортодоксалният юдаизъм. „Това, което християните наричат ‘подражание на Христа’, на същото юдеите казват ‘безприкословно следване на Божиите Заповеди’ ” (с. 340). Според Пенев „разликата е в концепцията за Богочовека, който примирил безкрайния бог с крайния и ограничен човек, и във факта на вече дошлия или все още очаквания Месия.” (пак там). А в глава 8 се развива интересната теза, че световните религии са подчинени върху принципа на триединството между диалектико-логическа онтология, епистемология и социокултурна дейност.

По-ранната, от 2005 г., книга „Мистерии на юдаизма и християнството” (от която в конкурса участват главите II, III, IV и V) се спира върху особено актуалният днес (провокиран от сегашната бежанска вълна) проблем за нееднозначното отношение църква-държава-личност-религия. Специално са демонстрирани и обосновани юдео-християнските и елино-римските корени на европейската цивилизация. За пръв път у нас е разгледана приемствеността в развоя на идеята за детерминиращата сила на теофанията и чудотворчеството от юдаизма към християнството. В последния параграф на глава 4 от тази монография е убедително показано, че десекуларизацията замества секуларизацията с персонална религиозност – със създаването на иманентно-религиозна култура на отделната личност. И че тъкмо това е пътят към създаване на единен юдео-християнски светоглед.

Следват седем студии (една, от които издадена в Русия) и девет статии (две от които също са издадени в Русия), включени в списъка с публикации за конкурса. Сред първите се откроява, поне за мен, студията „Човек, Бог, наука и общество в абрахамичните религии” (2015 г.). В нея юдаизмът е представен като безспорен и оригинален монотеизъм, детерминиращ другите две световни религии (техните образци на фидеистично мислене и канонично поведение). Държавното християнство е снело юдаизма, но само частично. То е акцентирано само върху развитието на догматиката и канона, като ги е подчинило на социално-политически съображения. Това важи най-вече за ранното християнство, което след насилственото му „одържавяване” се е превърнало в

схоластика. А ислямът, който се гради върху юдаизма и християнството е нагодил изходната монотеистическа доктрина към традициите и нравите на отделен етнос. Кое то, обаче, не пречи на Ст. Пенев да изведе на стр. 20 заключението, че „филиацията на идеи и акумулирането на религиозно съдържание в посока юдаизъм-християнство-ислям би имала обяснение като демонстрация на общочовешки, установен от Твореца, архетип, ако не беше освен това и (тяхната – Р.Р.) директна приемственост.” Сред групата на депозирани за конкурса статии бих, по-специално, отличил разработката под наслов „Непоклатимост на православието: ортодоксалността като фундамент на цивилизацията” (публикувана през 2010 г. в руския „Альманах религиоведения”). В тази статия авторът ѝ, след като тръгва от Питагор, Платон и Филон, преминава през Хегел и Уайтхед, и стига до фундаменталните науки днес, прави извода, че ортодоксалността е опора както на цивилизацията и държавността, така и за личността, и че посредством ортодоксалното си съзнание и поведение човек може да преодолее „синдромите” на Новата Вавилонска кула, на Каин, на златния телец, на атеизма и прагматизма. Показано е, че Православието е естествен наследник на оригиналния монотеизъм – юдаизма.

Накрая, длъжен съм да изтъкна, че Стефан Пенев е широко известен у нас и извън страната ни учен. За което свидетелстват 94-те му цитирания и 15-те му реферирания в България, и 3-те му цитирания и 4-те му реферирания в чужбина (при това от престижни издания, като тези на Единбургския университет във Великобритания, на Колумбийския университет в САЩ и на Санкт-Петербургския университет в Русия). Освен това Ст. Пенев се изявява и като преводач на философска и религиоведска литература (има по един превод от иврит и от руски език). Притежава над 30 години преподавателски стаж. Членува в Националния съвет на религиозните общности в България и е Председател на Научно-експертния Съвет към него, а също така е член и на Съюза на учените в България.

Предвид на всичко изложено дотук, а също така като преценявам, че приносните моменти в работата на Стефан Недев Пенев съответстват на посочените в справката за тях, считам, че колегата е напълно достоен за академичната длъжност „професор”.

София, 15.2.16 г.

Подпис: